

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Факультет лінгвістики
(повна назва інституту/факультету)

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови
(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Н. Г. Іщенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 2016 р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»
(назва ОКР)

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304, «Переклад»
(код та назва напрямку підготовки або спеціальності)

на тему: «Фразеологізми на позначення фізичного і психічного станів у англійській та українській мовах та особливості їх перекладу»

Виконала: студентка 5 курсу, групи ЛА-51с

_____ Токовенко Катерина Станіславівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис)

Керівник: доцент, канд. філол. наук Ткачик О. В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Рецензент: _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ФРАЗЕОЛОГІЗМ ЯК ОДИНИЦЯ МОВНОЇ СИСТЕМИ	7
1.1 Фразеологія як лінгвістична наука, що вивчає фразеологічні одиниці.....	7
1.2. Структура фразеологізмів та природа їх компонентів	11
1.3. Семантичне значення фразеологічних одиниць	14
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ...	20
2.1. Стилiстична класифікація.....	20
2.2. Семантична класифікація	23
2.3. Структурно-семантична класифікація	25
2.4. Семантико-граматична класифікація	27
2.5. Тематична класифікація	30
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО СТАНІВ ЛЮДИНИ	36
3.1. Термін “стан” як міжгалузеве поняття.....	36
3.1.1. Поняття “психічний стан людини”	37
3.1.2. Поняття “фізичний стан людини”	40
3.2. Дослідження лексико-семантичного поля в лінгвістиці	42
3.3. Фразеологічні одиниці, що виражають психічний стан людини	49
3.4. Фразеологічні одиниці, що виражають фізичний стан людини.....	55
3.5. Структурно-функціональна класифікація фразеологізмів, що позначають психічний та фізичний стан.....	60
Висновки до розділу 3.....	64
РОЗДІЛ 4. ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ, ЩО ВИРАЖАЮТЬ ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ СТАНИ	66
4.1. Способи перекладу фразеологічних одиниць з англійської на українську мову	66
4.1.1. Фразеологічні способи перекладу	67

4.1.2. Нефразеологічні способи перекладу	69
4.2. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць з англійської на українську мову	71
4.3. Переклад фразеологічних одиниць, що позначають психічний та фізичний стани	73
Висновки до розділу 4.....	78
ВИСНОВКИ	79
SUMMARY	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	83
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
Додаток А. Фразеологічні одиниці, що позначають фізичний стан людини.....	90
Додаток Б. Фразеологічні одиниці, що позначають психічний стан людини	105

ВСТУП

Дипломну роботу присвячено вивченню фразеологічних одиниць, що виражають психічний та фізичний стани. **Актуальність обраної теми** полягає в стабільному інтересі лінгвістики до фразеологізмів, які здавна вважають однією із специфічних рис кожної мови. Вони набагато виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, виявляючи свою належність до кожного з них, і функціонуючи у сферах усного та писемного мовлення. Проте, ця галузь мовознавства ще не достатньо досліджена. З'являються нові підходи до вивчення фразеологізмів, оскільки фразеологія – це багатогранна та складна наука, яка включає в себе елементи таких наук як культурологія, лінгвокраїнознавство, психолінгвістика, а саме традиції, реалії, історію народу, менталітет, звичаї та обряди.

Причинами різноманітності фразеологізмів є спосіб відображення реальності у свідомості людини, який полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних та культурно-національних особливостей, властивих визначеному мовному колективу, та інтерпретація навколишнього світу згідно зі світосприйняттям представників певної національності.

Фразеологізми – це своєрідні “мікротексти”, які вбирають в себе різноманітну інформацію про об'єкти реальної дійсності. Вони не лише називають предмети реальності а й передають інформацію про психологічний та фізичний стан людини, вказують на її відношення до певного предмета чи ситуації.

Об'єкт дослідження – фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах.

Предмет дослідження – лінгвістичні особливості відображення фізичного та психічного стану у фразеологізмах англійської мови та специфіка їх перекладу.

Фразеологічні одиниці стали об'єктом дослідження мовознавців В. В. Виноградова, М. М. Шанського, О. В. Куніна, Н. М. Амосова та С. Г. Гаврина та ін., які вивчали сутність фразеологізму, як окремої мовної одиниці, його семантику та розробляли різні способи класифікації фразеологічних одиниць, які допомогли б систематизувати та узагальнити знання в цій області лінгвістики.

Мета роботи полягає в тому, щоб відповідно до сучасних наукових принципів проаналізувати фразеологічні одиниці, що виражають психічний та фізичний стани.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- Розглянути поняття фразеологічної одиниці та її особливості.
- Вивчити структурну специфіку фразеологізмів.
- Ознайомитися з семантикою фразеологічних одиниць.
- Дослідити різноманітні підходи до класифікації фразеологізмів.
- Проаналізувати лексико-семантичне поле “стан людини”.
- Охарактеризувати фразеологічні одиниці, що позначають психічний та фізичний стани.
- Ознайомитися з основними способами перекладу фразеологізмів.
- Дослідити особливості перекладу фразеологізмів на позначення фізичного та психічного станів.

Матеріалами для дослідження слугували фразеологічні словники К. Т. Баранцева. “Англо-український фразеологічний словник”, В. М. Білоноженка “Словник фразеологізмів української мови” та А. В. Куніна “Англо-русский фразеологический словарь” звідки було вилучено 952 фразеологічні одиниці.

Теоретичне значення дипломної роботи визначається тим, що її основні положення можуть бути використані у дослідницьких роботах, присвячених подальшій розробці теоретичних питань щодо фразеологічних одиниць, які позначають психічний та фізичний стани.

Практична цінність роботи полягає в тому, що її матеріали і результати можуть бути використані при аналізі фразеологізмів, які позначають психічний та фізичний стани англійської та української мов, а також під час проведення лекцій з таких предметів як лексикологія, стилістика, англійська мова та література.

У науковій роботі було використано такі **методи дослідження** як метод узагальнення за допомогою якого були об’єднані дані багатьох попередніх спостережень, метод фразеологічної ідентифікації, який сприяє визначенню фразеологічності того чи іншого словосполучення, метод суцільної вибірки, за допомогою якого робився відбір фразеологічних одиниць, що позначають фізичний

і психічний стани, структурний метод для класифікації фразеологізмів за допомогою якого вони були систематизовані за структурно-функціональним критерієм. Окрім того, використовувався описовий метод дослідження фразеологічних одиниць, що позначають фізичний і психічний стани, застосовувався для опису особливостей семантики, структури та функціонування фразеологізмів у мові, метод компонентного аналізу який допоміг нам розділити значення фразеологізмів на семи та об'єднати їх у фразеосемантичні підгрупи. Також ми використовували метод порівняння, який дозволив визначити подібні та відмінні риси фразеологізмів; метод сходження від абстрактного до конкретного.

Апробація роботи. Проміжні результати дослідження висвітлено у формі доповідей на конференціях: IX Міжнародна студентська науково-практична конференція “Людина як суб’єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов”. Тема виступу: “The Main Ways of Translation of Phraseological Units Denoting a Person’s Physical and Psychological Conditions” (Київ, НТУУ «КПІ», 2016). Також, на всеукраїнській студентській науково-практичній конференції “Світ науки та світ у науці: пріоритети та перспективи сучасних досліджень” опубліковано тези “Semantic Meaning of Phraseological Units” (Київ, НТУУ «КПІ», 2015). Кафедральна студентська науково-практична конференція «Лінгвістичні аспекти перекладознавчих досліджень». Тема виступу: “Типологія фразеологічної лексики в англійській та українській мовах” (Київ, НТУУ «КПІ», 2016)

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, списку лексичних джерел та додатків.

Під час проведення дослідження було використано 74 джерел, серед яких роботи відомих українських та зарубіжних лінгвістів В.В. Виноградова, М. Шанського, О. Куніна, Н. Амосова та С. Гаврина та ін.

SUMMARY

The graduation work offers a fundamental theoretical investigation into phraseological units denoting person's physical and psychological conditions and peculiarities of their translation. The notion of a phraseological unit is related to many considerable difficulties, so it is essential for a translator to know various types of idioms, peculiarities of their usage and translation.

The given theoretical analysis is based on works of such lexicologists as Sh. Bally, L. Smitt, N. N. Amosova, V. N. Komissarov, V. Kunin and others.

A phraseological unit has its own phraseological meaning that is a multicomponent complex semantic structure that consists of denotational, significative and connotative aspects, besides, the last aspect includes evaluative, emotive and stylistic meanings.

The paper also deals with various classifications of the phraseological units, which are represented by well-known scholars, such as V. V. Vinogradov, A. V. Kunin, I. V. Korunets and other linguists. Phraseological units are classified in accordance with such criteria as the ways they are formed, the degree of the motivation of their meaning, their structure and their part-of-speech meaning.

Semantic analysis of phraseological units of the modern English language, which denote the physical and psychological conditions, has demonstrated that these phraseological units may be divided into phraseosemantic groups to investigate them in detail.

The material which is provided in this work gives an opportunity to gain the basic knowledge about researches in the domain of phraseology, different definitions of the phraseological units, their classifications, lexicosemantic field of the physical and psychological conditions and ways of their translation, the material is laid on 81 pages, the list of used literature includes 74 sources.